

Stelian DUMISTRĂCEL

Vreme bună...?

S.D. – cercetător științific la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române, profesor la Departamentul de Jurnalistică și Științe ale Comunicării de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”. Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române (1978), *Doctor Honoris Causa* al Universităților „Dunărea de Jos” (Galați, 2011), „Alec Russo” (Bălți, 2012) și „Vasile Alecsandri” (Bacău, 2017). Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Publicații recente: *Cuvintele, încotro? Lingvistică pentru toate televiziunile* (Polirom, 2017), *Spații pragmatico-discursive* (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2017). Asociația Studenților Jurnaliști din Iași i-a închinat volumul aniversar *Împotriva derivei* (Adenium, Iași, 2017).

ESTE UȘOR de admis, încă de la Joseph Vendryes citire (*Le langage. Introduction linguistique à l'histoire*), că nu prea putem lupta cu vorbirea, mai precis cu abaterea de la norma gramaticală, abatere care, cu timpul, ar putea deveni chiar normă (vezi pluralul *bări*, de la *bară*, cum este și oltenescul *căși de la casă*, sau, recent, un *decât... pozitiv*). Dar este altceva decât abaterea maladivă, ce se referă la deficiente cu explicație de natură neurologică (de tipul *afoniei*, *afaziei* etc.), de resortul medicinei. Totuși, în ceea ce privește discursul public, pentru cine are urechi să audă, în cazul de față, minte și interes să priceapă, poți încerca să discuți despre abaterile față de logică.

BUNUL DEVENIT CONTRARIUL ne-a mai reținut atenția (text în volumul *Cuvintele, încotro?*, 2017), și am putut da vina pe vechi deprinderi semantice (chiar dinspre latină), când adjectivul primește valorile „mare, mult, tare”, obișnuit cu referire la timp ori cantitate, și cu nuanțele „întreg, repede; îndelungat”, ca în situațiile „o bucată bună de timp” (timp care poate fi chiar bun). Dar și un alt fel de timp se măsoară (poate comod publicistic), mai întâi, în ore: „Bătaie de joc la Vama Sculeni! Oamenii așteaptă ore bune la rând ca să treacă granița țării”; urmează, cu insistență: „verificările se fac greoi, mulți dintre cei care

tranzitează zona petrecând (!) ore bune la rând” (/bzi.ro/); „Gravidă, bătută cu ciocane de iubit! Ororile la care bărbatul a supus-o ore bune” (/ciao.ro/; bun apelativul și inspirată și topica!). Niciun fior semantic (ca să nu mai vorbim de stilistică) față de vecinătăți de nemulțumire sau de violență, nici vorbă! Deși prin aceiași termeni sunt numite (încă) și ore de cu totul altfel: „Află care sunt cele mai bune ore de somn” (/divahair.ro/), respectiv „O. R. și-a scos iubitul la plimbare, la mall! Ce au făcut, ore bune, cei doi porumbei” (/spynews.ro/, cu ofertă „video paparazzi”). Asocierea celor două cuvinte continuă și după declararea pandemiei: „Un șofer de tir din Sibiu, care transportă zahăr din Franța, stă de ore bune în Vama Nădlac” (/oradesibiu/).

NUMAI DE LA NOI? În aparentul vârtej, semnalat, al absurdului, găsim referiri și la orele (ne)bune ale altor zone (mai civilizate!): „Apple Maps, sistemul de hărți creat de către compania Apple pentru iPhone și iPad, este indisponibil de câteva ore bune fără ca americanii să confirme în mod oficial asta până de curând” (/idevice.ro/), ori de la englezi: „Pasagerii blocați ore bune pe aeroportul Luton, relocați către alte zboruri!” (/b1.ro/).

ȘI LA MAI MARE: „Copil dispărut fără urmă, de zile bune. Poliția face apel la cetățeni” (/cugetliber.ro/), respectiv „O copilă de 12 ani, însărcinată, a ajuns la spital în stare critică: Bebelușul din pântec era mort de zile bune” (/a1.ro/). Oare neglijata s-ar putea bucura când notează că „Dar nu m-a sunat de zile bune” (/reverso.net/, exemplu de enunț pentru traducere din română în engleză!). La zi: „Mii de oameni vor rămâne fără curent zile bune după trecerea uraganului Florence” (Real tv, 14.09, ora 7,40). Augmentare: „A fost diagnosticată cu cancer, după ce a făcut ani buni o greșală majoră!” (/ciao.ro/). Dar unii știu măsura: „Ai zile bune și ai zile proaste” (un Will Smith, despre performanțele actricești ale lui Neymar; /agerpres.ro/).

MINUTUL CONTEAZĂ ȘI EL: „VIRALUL ZILEI! Un bărbat a blocat minute bune un sens giratoriu din Galați ca să-și pozeze mașina” (/b1.ro/). S-a inventat chinul bun: „O șoferiță a făcut o criză de nervi după ce s-a chinuit minute bune să iasă din parcare” (/antena3.ro/). Ba, și primejdia bună: „un bărbat a fost salvat după ce a plutit minute bune în derivă pe o saltea gonflabilă pe Marea Neagră” (/ziuaconstanta.ro/). Unii cred că se poate și altfel: „au blocat minute în șir un drum,

fiind filmați de către șoferii prinși în trafic” (/ciao.ro/). Iar pentru alții chiar e de bine: „Ruby s-a sărutat minute bune cu iubitul în aeroport” (/cancan.ro/).

BINELE NU SE LASĂ NICI EL. La Botoșani, „35 de pompieri au muncit mai bine de 5 ore ca să stingă focul” (/ziare.com/). În alte părți, a fost și mai grav: „Pompierii s-au *chinuit* mai bine de 3 ore să stingă un incendiu la Hârșova” (/replicaonline.ro/; vezi și *chinul* de mai sus!). Binele din mină: „Acțiunile de salvare a celor trei mineri /blocați în mina Lupeni/ au durat mai bine de 11 ore” (/tion.ro/). Cred că aici, instinctiv, eventuala repetare a lui *m* este de vină: „*mai mult*” (?).

ACUM, LA ZI. Pentru noi, este o secetă cumplită, căci nu a mai plouat cam de două luni de zile, dar asta nu le impresionează pe fetele, gătițele ca de obicei, de la meteo tv (ne-resetabile), pentru care „avem o vreme bună”, „ne simțim bine, timpul este frumos”, de zici că ar fi preocupate de reacțiile unor eventuali... sponsori, ce le-ar fi promis o ieșire la iarbă verde. Iar dacă la mare mai este cam frig, atunci urmăresc zilele înșorite de pe la munte, sistematic prezentate, masiv de masiv și cabană de cabană, de parcă nu ar fi intervenit încă dominatorul și internațional potolitorul #stayhome. Vezi și „Lanurile de grâu părjolate de secetă” (TVR Moldova, 3.05.2020). Acum, lăsând la o parte fetițele (probabil, ne-resetabile!), oare cu ce se mai ocupă coordonatorii programelor, cărora nu ar trebui să le scape alternanța dintre imaginile cu fermieri disperăți, care bagă demonstrativ palmele în crăpăturile din pământul în care semințele s-au uscat și... destinderea (?) meteo pe calapod din alte vremuri (cândva chiar mai... bune!). Oare le vine peste mână să zică, la nevoie, „cerul este senin”, „timpul este uscat”? Căci, dacă se înouează puțin, când, pe vremuri, la țară se făcea cruce murmurându-se „ad-o, Doamne!”, fetele noastre, gata: ne pasc „aversele”, „ploile răzlețe”, dar cu x litri pe metrul pătrat. Ca să nu mai vorbim de vreo mocănească, în stare să sature pământul uscat!

CU CE SE ADUNĂ. Însă anomalia lexicală pare să fie chiar la ea acasă în discursul public actual. Doar câteva observații. În ordonanțele militare se vorbește de o așa-numită „distanță socială”, sintagmă care, luată de pe la alții, cu traducere greșită, i-a contrariat pe unii, ba chiar i-a făcut suspicioși pe... reveniții, rromi, de pe la *Țândăreii* Ialomiței (mic orașel supranumit și „Dealurile Beverley pentru gangsterii ro-

mâni” – Wikipedia): adică nimic nu s-a mai schimbat? Ne-au ținut social la distanță din vremuri amare, iar acum se proclamă ca obligație? Protestul tacit al comentatorilor tv se manifestă fie printr-o substituie lesnicioasă în familia de cuvinte, prin *distanțare* (momentană, poate și spontană!), fie sinonimică, evitând și *socialul*: „spațiul (inter)personal”, „spațiu de siguranță” etc. Iată și alte poticneli, cea mai importantă fiind însăși denumirea pandemiei, care se bucură de o variație denominativă măcar suspectă; avem (n-am mai avea!), mai întâi, „coronavirus”, dar ce ne facem cu „*noul coronavirus*” (vezi, ca bălbă, și „*noul virus de tip coronavirus*”) ? Căci *nou* atrage atenția asupra vreunui *vechi*! Oare avem, în materie, și unul *nou* și altul *vechi*?, se pot întreba unii. Și să nu mai amestecăm lucrurile și cu un „*covid-19*”, eventual cu resentimentalul „*virusul din China*”, căci nu toată lumea este la nivelul (aici de-a dreptul pernicios) al gusturilor celor avizați și stilisticieni pe deasupra! (iar asta înainte de a fi vorba de mutații ale virusului). Și, fără a fi direct în temă: realizatorii unor emisiuni invită telefonic (adesea insistent) pe câte cineva, pentru vreo lămurire sau explicație, iar, la sfârșit, le mulțumesc „*pentru intervenție*”! Păi, (a) *intervenii* înseamnă „a întrerupe pe cineva, a intra într-o discuție din proprie inițiativă și, uneori, abuziv”, nu „a răspunde unei invitații”. Aceasta este o modificare semantică a substantivului pe cale de a fi impusă de televiziuni servite de aberanți, și nu ne-ar mira ca, într-o viitoare ediție a DEX-ului, să fie admisă ca nuanță de exprimare posibilă, chiar dacă facultativă!

CUVINTE BUNE și adevărate, cinstite și fericit încurajatoare plenar la emisiunea titrată „Eugen Doga cetățean de onoare la Iași” (TVR Moldova, 3.05.2020). Ca să ne păstrăm încrederea și în cuvinte!